

Вадим ЯРЕМЕНКО, здобувач
магістерського ступеня Сумського
державного педагогічного університету
ім. А. С. Макаренка, м. Суми

Олена КОРОЛЬ, кандидат педагогічних
наук, ст. викладач кафедри загальної та
регіональної географії Сумського
державного педагогічного університету
ім. А. С. Макаренка, м. Суми

ЩОДО ПИТАНЬ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ЗАСТОСУВАННІ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Концепція нової української школи вимагає створення для учнів нових інтерактивних моделей опрацювання навчального матеріалу, що корелює із їх інтелектуальними запитам та допомагає їм співпрацювати з іншими учнями на уроці при опануванні різних проблемних ситуацій. Це виклики, які стоять і перед вчителями географії. Одним із інструментів, який допомагає їм вибудовувати цікавий та інтерактивний процес на уроках географії є кейси.

На сьогодні сучасні кейс-технології стали унікальним інструментом, що допомагає учням краще засвоювати складний теоретичний матеріал із географії. Кейс-технології як інструмент навчання географії у своїх дослідженнях розглядають такі науковці, як Л. Козак, В. Лунячек, Т. Мартинюк, Г. Міхальова, О. Мовчан, О. Надтока, О. Жемеров. У їхніх працях нас цікавить, що вони розглядають кейс технології не лише в контексті інтерактивного навчання, а як кейс-технологію в межах проблемного навчання.

На сьогодні наукова-педагогічна сфера вимагає нових підходів при викладанні шкільного курсу географії. Тому мета

нашого дослідження полягає у з'ясуванні особливостей застосування кейс-технології на уроках з географії у базовій школі.

Щоб з'ясувати сутність поняття «кейс-технологія» варто розглянути як на сьогодні в науці визначають поняття «кейс» з точки зору О. Мовчан, Л. Разбейко, Г. Сударева, «кейс» – це «спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис життєвої ситуації, пов'язаної з проблемою, яка потребує індивідуального чи групового розв'язку» [3, с. 1]. Отже, маємо розуміти, що кейс-технологія – це навчальний інструмент, який акумулює у собі низку реальних проблемних ситуацій, які вимагають від учнів розв'язання. У розкритті сутності поняття «кейс-технологія» цікавими є осмислення змісту кейсу, який запропонувала Л. Козак. Вона вважає, що кейс «має чітко визначений характер і мету. Як правило, вони пов'язані з ситуаціями, що виникають у реальному житті і практичне вирішення яких є необхідним. Вибір кращого рішення в контексті поставленої проблеми відбувається через аналіз ситуації та оцінку вироблених альтернатив» [1, с. 155]. Отже, вважаємо, що кейс-технологія – це опис реальної проблемної ситуації, що дозволяє учням, через її розв'язання, здобувати навички та вміння, що передбачені темою та метою уроку. Разом із тим, кейс-технологія містить зміст, що моделює для учнів інтерактивні завдання, які допомагають їм отримати позитивний досвід, широкі інтелектуальні маркери для розв'язання складних життєвих ситуацій та пояснення складних проблемних задач.

Завдання кейсу на уроках – дати можливість учням накопичувати позитивний досвід. Тому змістова структура кейсу має містити проблемні завдання, на які знаходячи відповідь, учні здатні створювати для себе ситуацію успіху. Ситуацією успіху може бути інсайт – нова теоретична інформація з географії. А отже, важливим у географічному

кейсі є згенерована модель реальності, яка допомагає учням опанувати певну роль у навчанні, яка принесе їм емоційні дивіденди – позитивний досвід, навички в розв’язанні географічних задач та цікаві теоретичні позиції. При цьому ми маємо створити в описі проблемної ситуації кейсу з географії інтерактивні елементи, розглянувши які, учні забажають опанувати та вирішити цю ж ситуацію. Для прикладу, в кейсі для вивчення природи материка Африка у 7-му класі, можна розробити наступну ситуацію: «Перед робітниками туристичного агентства поставили завдання – розробити цікавий географічний матеріал про материк Африка». В описі проблемної ситуації ми наголошуємо на цікавому природному елементі (розповідаємо про конкретний водоспад, озеро або пустелю) обраного материка та формуємо запитання, які можуть розкрити його особливість. Маркером для учнів в розв’язанні такої проблемної ситуації є знаходження теорії, яка їм буде цікава. Виникає інтерактивність, адже учні не просто дублюють теорію з географії, а вивчають її, з метою виконати цікаве завдання, що їй надасть їм безцінний досвід. Вони розуміють, що їх пошуки не марні, адже дозволяють їм набути позитивної ролі та підтримки в класі – зокрема, збоку вчителя. Таким чином кейси з географії допомагають розвивати індивідуальні здібності учнів та допомагають їм набувати впевненості при опануванні теоретичного матеріалу.

Кейс-технологія у сучасному науково-педагогічному дискурсі розглядається як інструмент навчання, що допомагає учням спрощувати та структурувати теоретичний матеріал з огляду на свої запити та інтереси [2; 3; 4]. Але це спрощення не зводиться до свідомого уникнення учнями важливих теоретичних аспектів, а створення проблемної ситуації, яка допоможе їм уявити власну позитивну роль при її розв’язанні з допомогою опрацювання конкретної теорії. Зокрема, розглядаючи складні поняття та концепції в географії, варто

створити кейс – ситуацію, яка оволодіває засобами привернення уваги учнів до теоретичного матеріалу. Один із таких засобів – умови в кейсі, які транслюють, що учні можуть опосередковано долучитись до розв’язання проблеми. Але, в умові кейсу треба зазначити, що для виконання такої участі учням потрібно здобути теоретичний досвід – знайти відповіді на конкретні теоретичні запитання. Наприклад, у кейсі для учнів 6 класу можна описати суперечливі дискусії двох учнів – героїв кейсу, які шукають істину. Питанням у ракурсі даного пізнання, яке може викликати дискусію між героями, може бути наступне: «Чому на Скандинавському півострові прив’язують човни на висоті 2-6 метрів над рівнем моря?». Важливо вказати у кейсі, що герої висувають різні гіпотези щодо такого явища. Разом із тим, вчитель у такому кейсі формує запитання, які варто дослідити учням, щоб допомогти розкрити описаний вище унікальний факт з географії: «Які рухи властиві літосферним плитам? Які особливості горизонтального та вертикального переміщення літосферних плит?» З допомогою пошуку відповідей на ці питання, учні відчують, що опосередковано долучаються до унікальної пізнавальної ситуації – вивчають проблему та самостійно шукають теоретичні маркери її розв’язання.

Для побудови цікавої географії на уроці у кейсі можна розробити й інші змістові елементи. Кейс для уроків географії має обов’язково вибудовуватись із цікавого географічного факту, описаної проблемної ситуації та запитань, розкриття яких дозволить учням стати причетними до її розв’язання. Для прикладу, цікавим географічним фактом кейсу для 8 класу може бути повідомлення, що в Україні є багато видів озер, серед яких є глибокі, мілководні та навіть високогірні. В описі до проблемної ситуації можна створити наступну історію: «Мандрівник з іншої країни прагне з’ясувати природні закономірності описаного вище озерного ландшафту». Саме тут додаємо змістовий елемент, який

дозволить спроектувати інтерактивну ситуацію на уроці. Як приклад, ми маємо сказати у кейсі, що допомогою цього мандрівнику мають стати правильні відповіді учнів на сформовані вчителем запитання: «Яке походження улоговини мають найглибші та наймілкіші озера в Україні?». Відповідно, шукаючи цю відповідь, учень усвідомлює майбутні риси унікальної професійної ситуації, з якою він може зіштовхнутись в майбутньому. Вчитель через цей кейс також надає учням інструменти, які допомагають їм відчувати впевненість у власних силах, набуті важливих компетентностей та здобути цікаві факти.

Можемо стверджувати, що у кейсі має міститись змістовий елемент, який за своєю природою є інтерактивним – максимально спрощує вивчення складного теоретичного матеріалу з географії та надає реальні моделі проблемних ситуацій, що дозволяють учням здобути позитивний досвід та відчувати причетність до ситуації, пов'язаної з географією. Також наголошуємо, що будь-який кейс, який пропонується на шкільних уроках з географії, має бути реалістичним. Ми вносимо сюди інформацію, яка демонструє реальні випадки або ситуацію. Фантастичний сценарій не дозволить створити максимально практичне середовище для учнів. Кейс має містити у собі реальні ситуації та випадки, пов'язані з географією. Саме тоді учні зможуть засвоїти реальні практичні інструменти та технології в засвоєнні важливих географічних знань.

У процесі дослідження ми з'ясували сутність поняття «кейс-технологія», яка визначає його як навчальний інструмент, який зосереджує в собі низку реальних проблемних ситуацій та комплекс сформованих вчителем запитань теоретичного характеру, які вимагають від учнів розв'язання. Відповідаючи на ці запитання, учні опрацьовують важливі теоретичні маркери та застосовують власні творчі наукові та пізнавальні ідеї у глибокому

вирішенні окресленої проблеми. У результаті дослідження ми встановили, що основними змістовими особливостями до створення кейс-технологій при опануванні шкільних курсів з географії є:

– опис реальної проблемної ситуації із впровадженням інтерактивних запитань, що допомагають учням спрощувати та структурувати теоретичний матеріал з географії, а саме відбирати ті факти та знання, які допоможуть їм опосередковано долучатися до вирішення цікавої проблемної ситуації, відкривати для себе нові знання з географії;

– наповнення кейсу, що зосереджує такі позиції: цікавий географічний факт; опис проблемної ситуації, яка вибудована з цього факту; запитання, які наштовхують учнів розкрити зафіксовану унікальність географічної реальності безпосередньо через свої дослідницькі дії та пошуки теоретичного матеріалу при розв'язанні проблемної ситуації;

– опис реальної проблемної ситуації та запитання для її розв'язання, що дозволяють створювати для учнів ситуації успіху – зокрема дозволяють їм здобувати унікальний інсайт в цій галузі.

Всі окреслені змістові особливості кейс-технології дозволяють учням не лише засвоювати теоретичний матеріал, але й набувати досвіду для розв'язання унікальної проблемної ситуації за напрямом географія.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у вивченні та систематизації нових змістових методик та особливостей кейс-технології, які дозволяють розкрити пізнавальні та творчі активності учнів при опрацюванні матеріалу з географії.

Список використаних джерел:

1. Козак Л. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс*. 2015. Вип. 3 (11). С. 153–162.

2. Луначек В. Е., Борисенко К., Ю. Ієвлева. Трансформація географічної освіти в процесі реалізації концепції нової української школи. *Нова педагогічна думка: наук.-метод. журнал*. Рівне: РОППО, 2022. № 2 (110).

3. Мовчан О.М., Разбейко Л. В., Сударева Г. Ф. Кейс-метод як засіб реалізації державного стандарту освіти у навчанні географії. URL: [http://www.soippo.edu.ua/images/ Мобільна_сторінка/ Вчителю_географії/ Програмно-методичне_забезпечення/ кейси_геогр._сайт_СОППО.pdf](http://www.soippo.edu.ua/images/Мобільна_сторінка/Вчителю_географії/Програмно-методичне_забезпечення/кейси_геогр._сайт_СОППО.pdf).

4. Надтока О. Ф., Мартинюк Т. С. Використання проектної діяльності в розрізі застосування інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях географії. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Том 50. № 6. С. 71–83.